

Dānijas latviešu ZINĀS

Dānijas Latviešu Nacionālās Komitejas izdevums

Nr. 60

1976. g. mart

V. Dambergs

M s redzam svešniekus
Tur tautu sp kus skald m,
Un j pieredz ir mums
Tik postam vien tos vald m.

P c teorijas tur
Grib dz vi iež augt sp l s;
Tak v sture tos rauj
Tik strauj k tumsas dz l s...

Tev, klus Latvija,
Šai p rv rt bu laik ,
Kur vecie balsti dr p,
Un viss t ts biez tvaik .

Ir j noskaidrojas
Un j audzina sevi;
Tev pašai j veido
Ir sp ks, kas pasl pts tev .

VALDEM RU DAMBERGU PIEMINOT

Kad p c dažiem m nešiem b s pien cis maijs, b s pag juši jau 90 gadi kopš rakstnieka Valdem ra Damberga dzimšanas. Ar autoru, k darbus biju las jis jau dzimten , dz ve m s saveda kop sveš zem ", mums dz - vojot gan tuvu, tom r katrpus Erezunda j as šauruma. M sos un m su tuviniekos dr z vien rad s t s savstarp j s simp tij s, kas izaug, atkl - jot otr person b l dz gu interešu ievirzes: nevar ja neimpon t ar Valdem ra Damberga tic ba m kslas augstajai misijai; tan bija kaut kas, ko var tu saukt par cildenu gara labest bu.

K hum nistiem, filologiem, literāt ras interesentiem un, ja b tu at auts uzdr kst ties teikt to par sevi - ar saprat jiem - gandr z vi - sas m su tikšan s reizes bija staš sv tku dienas tan zi , ka ilgo sarunu temati gandr z tikpat k nemaz nebija m su eksistences maz prie - c g s par d bas, bet; kult ras dz ves - paši jau latvisk s - oti dažā - die jaut jumi. Valdem rs Dambergs neatteic s ar st st t par saviem aiz - s ktiem darbiem un cer b m tos public t, kam m su trimdas apst k os (un t daudziem jaun kiem autoriem v l šodien) n c s sadurties ar lieliem š rš iem. Darb gais rakstnieks, palikdams uztic gs tai ievirzei, par ko vi u k ide listiski aist tiz jošu autoru v l tagad pa Padomju Lat - vijas liter t rv sturnieki, tom r turpin ja str d t, apdar n dams labu skaitu iecer to un, k bija v rojams, k d da ar s k k izpl noto te - matu. Ir palicis pr vs Valdem ra Damberga manuskriptu kl sts, un ir sla - v jami, ka ir g d ts, lai tie nepajuktu visos v jos. N kotne r d s, kas

no tiem var s ietilpt k dreiz j Valdem ra Damberga rakstu piln g izde-
vum . Bet bez tam tie var s ar k diem p tniekiem aut izprast to aiz-
g jušo laiku latviešu inteli entu idejas un pasaules uzskatus, ku iem
vi u gaitniec bu ce os n c s pieredz t neticamu varm c bu negant bas
un izbrist cauri gan maz ku c u, gan divu milzu ka u asins migl m.

Lund , 1976.g.

K rlis Dravi š

Aumiņas par Valdemāru Dambergu sarunās un vēstulēs
Fakse Ladeplads 1945 gads

Gar miestiņa baznīcu ejot, manu mazo dēlu pie rokas, mums garām
pagāja kāds šeit neredzēts cilvēks. Neliela auguma, melnu bereti, sir-
mu matu vainagu, bālu seju, raksturīgu profilu, kas būtu prieks skulp-
toram. Mans puisēns čivināja bez apstājas latviešu valodā, ko bijām at-
veduši sev līdz mana tēva dzimtenē. Svešais piepeši pagriezās: "Vai jūs
arī latvieši?" "Pa pusei," atbildēju. Turpinājām ceļu kopējā soli pār-
mijot dažus vispārējus vārdus. Kaut kas mani fascinēja šai cilvēkā, gri-
bējās viņā ieskatīties, iepazīt. Šķiroties: "Vai neatnāksiet pie manis
padzert tēju, parunāt?" Sniedzām atvadām rokas: "Valdemārs Dambergs."
Man tūlī prātā "Gaitniecības ceļi", kas skolā bij jāizlasa, bet nekad
to nepaguvu. - Atnāca, gan ar kundzi, gan viens. Sākās "dienesti" kā
viņš sauca mūsu kopējās pastaigas Fakse Ladeplads apkārtnē un vēlāk Jon-
strupes košajos mežos Apzīmējums "dienesti" esot reminiscense viņa drau-
gu mākslinieku saiešanām Rīgā. Dambergs dzīvoja un elpoja mākslām, trans-
cendentālai pasaulei un tā kā mani tas saistīja pēc katras sastapšanās,
manī it kā iebira zelta grauds. Deva veldzi laikā īsi pēc kara, kad brū-
ces vēl nebija sākušas sadzīt. "Dzīvē blakus lielām šausmām un nejēdzī-
bām ir arī tik daudz skaistuma un tik daudz vērtīga. Pierodiet pie māks-
slām, jo viņās ir tik daudz cita veida - atstarotas dzīves. - Bet var-
būt jums patīk realitāte, dzīves īstenība? Reizēm man liekas, ka sievie-
tēm visumā ir vairāk tieksmes kavēties tiešamībā, nekā staigāt pa māko-
ņiem, kā jūs to sakat. Vai somi tāpēc neapveltī "Kalevalā" sievietes ar
pajājājošu vārdu "vistiņa". Vistiņas taču arī nelido mākonos". Viņš īsi
iesmējās. Bij' tik viegli būt kopā ar viņu, sarunas risinājās nepiespie-
sti. Spriedām par kādu V. Tones gleznotu ģimetni, kuņas izteiksme manu-
prāt bija it kā sastingusi neatbilstot modeļa īstenībai. Dambergs: "Liel
mākslinieks izceļ latentu, paslēptu, viņš atšifrē, bet nepievieno jaunu,
neesošu. Jūs ar laiku sapratīsiet ko nozīmē dzīvot kopā ar lielu, īstu
mākslu, viņa visām neīstām liek nolobīties kā zvīnām, tās kļūst nepieņe-
mamas, kaut pasaule ir pilna ar tām. Toties atvērsies jauns, dzidrs un
dziļš skaistuma avots, kas spēj dzesēt vislielākās slāpes. Un šīs īstās
vērtības nebūt nav tik retas."

Pieminot romānu "Visvalda Tūla jaunība" Dambergs izteicās: "Mani
kā autoru skumdina un iepriecina izteiktā kritika par šo darbu. Skumdi-
na, ka esmu vēl tagad pēc vairāk nekā 40 gadiem latviešu lasītājiem
svešs. Mani iepriecina, ka pasaule kuņa paveru nav tā ko lasītāji ir pa-
raduši sastapt mūsu tēlojošā prozā. Tā ir citāda, īpatnējāka un tas mā-
nī iepriecina. Grāmatu nepirks, izdevējs būs neapmierināts, bet viņai
ir nākotne." Gadi iet. Vai tagad mūsu "stresas" laikmetā, dzīvē pēc ma-
teriālām vērtībām, cilvēkiem ir laiks iedziļināties Damberga uzburtajā
pasaulē? "Bet lasiet vēl un vēl! Isti ņemot manas grāmatas ir tikai tad
vērts lasīt tās pārļasot vēl un vēl... Un es rakstu tikai tādaī lasīša-
nai."

Kādā vārda dienā nosūtīju viņam dzeltenas rozes, jo likās, ka tās
viņam vislabāk piestāv. Saņēmu vēstuli kuņā bij' šis dzejolis:

Ieskaņa

Ko rakstu lai šodien? Man Mūza stostās
Un tālē vērsts tai domu pilnais skats;